

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és esütörtökön. Előfizetheti helyben a szerktő's kiadó tulajdonosnál uri utca 43dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egyébutt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi es. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny főlvetetik 's pontosan közöltetik.

Ez évi folyamból még teljes számú példányokkal szolgálhatunk.

FOGLALAT: Magyar- és Erdélyország (előléptetések; Szerény javaslat nemesi hitelünk ügyében, Fertőmelléki; Országgyűlési közlemény (a' jan. 24ki kerül. ülés folyt. a' megvesztegetés ügyében; jan. 26ki 's 27kei ker. ülésben az eskütszékügyi tárgyalás részletei az azok mellett 's ellenmondott beszédek velős kivonatával, jan. 27kén 's 29kén orsz. ülés a' fődknél üdvözölő küldöttség a' f. nádornéhoz. Legujabb: a' magy. nyelv iránt érkezett k. kir. leirat a' kerül. ülésben elfogadott; budapesti napló: erde fogalom. a' m. tudósakról; irodalmi újdonságok; játékszini krónika. Bucari: hivatal. megezáfolás a' minapi határozatokra; Hontmegye követutasítások.)

Spanyolország (Ellenmondások az új hatósági törvény ügyében).

Anglia (A' kormány vádpontjai O'Connell, 's társai ellen; Lajos Fülöp Londonba váratik tavaszkor).

Franciaország (Követkamrai ülések; mérgezés).

Portugália (Ministeri népszerűtlenség).

Értesítő

Magyarország és Erdély

A' nm. m. kir. udv. kincstár a' középponti levéltárnoki hivatalnál megürült bejelentő-állomásokra Visnyey Sándor és Szarvas Ignác eddigi levéltárnoki irnokokat, az ez által nyíltá lett levéltárnoki irnokságokra pedig Várady József és Szathmáry Ignác levéltárnoki járulnokokat, ezek helyére Széplaky Ferenc és Széles Lászlót levéltárnoki-járulnokul alkalmazá.

Gogor Károly könyvvivői számtiszt a' nm. m. k. udv. kamránál f. é. jan. 19kén; A' p'entaler József észéki sómászáló pedig január 6kán meghaláoztak.

Szerény javaslat nemesi hitelünk ügyében.

Van már váltótörvényünk, van szóbeli bíraskodásunk is, tarkák hírlapjaink a' sok nyilvános árverési hirdetésből, mik által olly sokan hazánkfiak közül a' magyar hitelt teljesen megalapítandónak hívék, és még sincs „Hitelünk“! így fohászódik az ugyan terjedelmes jószággal bíró de véletlen kár-érte esetében még is az irtalmatlan uszorosok körmeire került magyar nemes; pedig méltán, mivel országgyűlésinknek fenérintett, a' hitelre nézve minden esetre üdvös intézkedései, nem annyira a' nemesi, mint inkább a' polgári és jobbágyi birtokra nézve rugtatták valamivel fölebb a' magyar hitelt, mert csak mellékesen említvén, hogy az 1836:20 's 1840:11. törvényozikkek erejével behozott szóbeli eljárás, minden, a' hitelre nézve olly áldást hozható rendeleti mellett is — az illető bíróságot a' törvény-szabta pontos eljárás hanyag teljesítéseért felelőssé nem tevén, és így neki a' kereset különféle kifogások általi halogatására szabad tért engedvén*) — nem biztosítja mindenkép a' hitelezőt arról, hogy szóbeli eljárás nyilvános kikötése mellett külön-adott pénzéhez,erre ne taláni szorulása esetében, bizonyos napon ismét jutandhat.

Ezen általános bajon egy rögtönzött mütéttel akarnak segíteni tulzóink, kik hervadatlan emlékez. Dessewfy Aurel gr. olly igen igaz szava szerint „Staturumot üznek törvény hozás dolgában“ — és egy tollvonással vélik eltörölnönek az ősiséget, mellyet törvényink azon rend „a' nemesi rend“ fentartására, mellynek hős tagjai fenálló szép szabadságinkat vagy vérokkal szerzették, vagy azokat a' mult zajos, olly sok szabad nemzetet rabigába sujtó harezias időkön keresztül maguk épségében megbecsülhetlen kincsint nekünk utódiknak esodálatosan fentarták, biztosítanak mint sarkalatos előjogot; 's következetesen elveikhez a' tulzókhöz egy rántással tágitva ez előjogon vagy épen kitépve alkotványunk gyümölcsöséből, a' nemesi birtokot minden megszerítés nélkül nemtelenek ugy mint nemesek közötti szabad forgásba bocsátandónak hirdetik. Ezen hirdetett indítvány azonban ismét Dessewfy Aurel gr. szavaival élve kétségtelenül „egyik legmégesebb terménye azon terepély fának, mellyet mi bizvást a' divatos tévtanok fájának nevezünk“ hiszen az ősiség illy

eltörölésével az arisztokratia vagyonosságának, és ez által hatalmának is napról napra gyengülnie, elvégre pedig nekie 's vele egyszersmind (halljuk!) a' most fenálló országglási alaknak is multhatlanul dölnie kellene! az álladalom illy erős oszlopa lerontásával pedig könnyen olly boldogtalan időszak viradhatna a' szegény Magyarhonra 's hiszékeny fiaira, milly a' népboldogító álarczát magára öltő ámitóknak kegyes fület engedő több európai szabad nemzetnek bünhődési díj jutott; mellyeknek egyike könnyenhivésegeért alkotványát és nemzetiségét vesztvén a' szabad nemzetek sorából kitoröltetett, másika pedig csak a' sok ártatlan polgárvér kiontása 's az álladalom 's egyesek tömérdek vagyona feláldozása, a' keblében már olly szépen virágzó földmivélés és műipar teljes tönkre jutása után ébredvén fel amaz édeni boldogság-álmából, mellybe ármanys boldogítóji szép ígéretek általi ringatással merítették, sok küzdelminek silány jutalmánl egyedül azon szomorú drága tapasztalást nyervén, hogy az annyira magasztalt polgáregyenlőség csak agyrem, a' kurtöltés keresett boldogság csak azoknak jutott, kik az alatt a' zavarosban halászni tudtak, neki pedig csak papiron, nem pedig tetteg, tömérdek polgárelet és vagyonfeláldozásaért osztályrészü 's csak későre látta, hogy az egész csupán esábitási eszköz volt azok részéről, kik a' zavarban aranyhalak halászatára olly jó sikerrel számítottak, csak mézes-madzag, mellyet a' boldogsági illusiokra szájtató község ajkain végig huztak addig, míg hosszú újaik a' szefényfürszékek kényelmesen a' csalódottak zsebeikben fourageiroztak.

Okuljunk tehát ezen nemzetek olly drágán megfizetett tapasztalásán, legyen szüntelen szemünk előtt azon minden tekintetből igen igaz közmondás „boldog, ki más kárán okul“ legyünk előrelátók, ovakodjunk azért is hitelünkön olly intézkedés által segíteni, melly megbecsülhetetlen alkotványunkat milly könnyen olly bizonyosan veszélyeztetné, miután hitelünk alapítására száz meg száz más mód van hatalmunkban. Hisz a' kereskedő vilá g óriás országában „Angliában“ — mellyre olly édes örömet hivatkozunk — fenáll az ősiség bizonyos neme, a' főnemesség majd egyedül tulajdonosa nemesak a' mezei de a' városi ingatlan birtoknak is, a' többi polgár bérlő vagy zálogban bíró. Ott tudniillik többnyire, a' telek 99 évre bérbé adatik évenkénti bérfizetés mellett, a' bérlő ugy bánik a' bérbé vett vagyonnal mint neki tetszik, épít ha kedve tartja, de 99 év múlva minden a' mint áll és fekszik, az eredeti tulajdonos családjára esik vissza, mellyel többnyire ismét 99 évre új szerződés kötöttetik, de a' pénz-bér két vagy három annyira fölverésével, így van magában a' roppant London városában is, ennek legnagyobb részei szinte egyes arisztokraták tulajdona, ugy hogy a' leghirebb gyárnokok, művészek és kereskedők házai szintén ezek telkén állanak, holott nálunk a' szabad k. városokban, kiváltságos kerületek és helységekben a' polgár nemesak házának de háza telkének is igazi tulajdonosa. És még is Anglia hitelle 's ezzel karöltve járó kereskedése, műipara 's földmivélése virágzás tekintetben Európa minden nemzetét felülhaladja; miből egész következetességgel az foly: hogy az ősiség mellett elég hitelünk lehet, azt csak korlátozunk nem pedig eltörölnönek szükséges, melly korlátozás főpontjait illetőleg szerény javaslatom ezekre terjedne: —

1) Az örökös felvállás érvényessége eseteinek világos törvény általi meghatározatására;

2) A' zálogos felvállásokban az elővevési jog teljes eltörlesztésére;

3) A' most minden perczen visszaváltható bírói zálog bizonyos időig vissza nem válthatására,

Ezek bővebb taglalását ekkép vélvén legezédirányosabban 's minél inkább érthetőleg elősorolni:

1) Az örökös felvállást törvényink, nevezetesen a' hármas könyv 1ső része 59ik cizme némelly esetben megengedi, midőn a' szükséges felvállás (fissio necessaria) u. m. fejmegváltás és fogságba esés esetein kívül még az okszerű (rationabilis) felvállást is néha érvényesnek nyilatkoztatja; de az okszerűség eseteit világosan meg nem határozván ennek némelly esetei világosan egyedül a' főtörvényszékek ítéletein alapulván, csak az e' czim alatt szerzett birtok jogezimének min-

den perczenben megtámadthatására, és így a' végetlen, nemzedékről nemzedékre szálló és költséges, a' pörlekedőket löbnyire tönkre juttató pörökre szolgáltat szép alkalmat 's bő anyagot; nyilvános törvény által határozatának meg tehát az okszerű felvállás esetei, mellyek azonban hogy pusztá mondaton ne alapulhasanak, mindíg hiteles bizonyítvány által tanusítandók, a' bizonyítvány tartalma pedig szórul szóra a' felválló levélbe iktatandó volna; egyszersmind hogy jogsértési czimből (titulo praejudicii) a' szükségtelen felvállás is, a' főtörvényszékek ítéletei értelmében már törvényesített leghosszabb zálogidőig t. i. 32 évig semmikép felbontható ne legyen, hogy így az örök felvállásos (fasnariarius) sorsa a' zálogosénál rosszabbá ne váljék, az illetők kötelezettségét tovább is jogaik fentartására a' lefolyt 32 év előtt a' sérelmes felvállás iránti bírói ovásukat megtenni, magától értődvén, hogy ennek elmulasztásával a' törvény- engedte elévülésnél fogva a' felvállott jószághoz minden joguk megszűnnek.

2) Mivel a' zálogos felvállásnál a' felválló a' birtokhoz tulajdoni jogát magának és örökösének nyilván fentartja, és csak a' haszonvételi jogot 's ezt is csak a' szerződésben kikötött időig ruhazza át bizonyos pénzösszegért a' zálogba vevőre, és így a' zálogidő elmultával a' tulajdonos, vagy ennek örökösei ismét a' jószágot visszaválthatják: ennél fogvást a' zálogos felvállásnál fölöslegnek, a' hitelre nézve pedig nagyon károsnak tartom a' vérséges és osztályos atyafiak, szomszédok, és birtokhatárosak elővevési jogát; mert nyilvános: milly sok költséggel 'sbajjal vagyon azelővevési joggal bírók megintése egybekapcsolva; milly nehéz véletlen kár esetében a' pénzre szorult nemes birtokosnak sokszor csak hónapok után tartandó közgyűlésig várnia, hogy itt is a' törvényszékek értelmében megtörténvén a' törvényes megintés a' zálogbavevő a' háza valamelly szegletében lakó rokona ellen az elzálogosítónak mindenképen védve legyen? mi terhes ez reá nézve főkép, mikor csak egy pár hold föld v. néhány kaszáló rét elzálogosításával akar szükségén segíteni! illy esetben a' sok fáradság 's költség- megkimélés tekintetéből többnyire elmarad a' törvény- parancsolta megintés, de bezzeg illy elmulasztást majd mindig drágán is fizeti meg a' zálogba vevő! Szemtanuja valék illy szivszomorító esetnek. Bizonyos nemes birtokos pénzre szorulván egy darab réjtét egy más helységbeli kisbirtoku, de munkás nemes polgártársának 15 évre azon feltétel alatt zálogosítja el, hogy azt v. mint rétet v. feltörvén azt mint szántóföldet a' kikötött időig szabadon használhassa. Az illetők megintése az erre megkivántató költség miatt elmaradt. A' zálogos reméllvén hogy szántóföldből 15 év lefolyásaig nagyobb hasznot látmint rétből, azt mindjárt nagy fáradsággal szántófölddé tevé, 's mivel a' rétet nagyon perjés vala, 3 évig szekerenhordatá le a' perjét róla, sőt 1 helyen lapályossága miatt vizállásos is levén a' föld, e' részét iszonyu munkával felebb is töltetvé. Később szépen is kezdé fáradsága gyümölcsözni, azonban hatalmas szomszédja, az elzálogosítónak vérokkona, ki egyszersmind a' vármegyénél főhivatalt viselt, a' szorgos földmives fáradsági gyümölcsét irigy szemmel nézván azon örv alatt, hogy mint verrokon megintve nem volt, őt a' 6dik évben rövid uton a' birtokból kivetette 's midőn legalább javítási fáradsága némi megtérítését követelte a' törvény értelmében, azon nemesak törvénytelen, de igen is kegyetlen válaszszal utasítottatott el: hagyta volna rétnék a' földet, 's hogy néhány éven át ugy is vette fáradsága jutalmát, a' jámbor meggondolván hogy hatalmas ellenével aligha nem hasztalan, vagy legalább több költséggel nem pörlekedendik, mint majd a' javítás megtérítési összege tenne, szomorú szívvel állott el további követelésétől. Illy sőt még kebellázitóbb esetek szegény hazánkban napi renden vannak.

Tételnék tehát a' 3mas könyv 1ső r. 60. cizme a' zálogos felvállásokra nézve érvénytelenné, ellenben Mátyás 6. törv. könyve 17. cz. ezen szava: „secundum quod quis se obligavit, iudicium et justitiam recipiat“ terjesztetnék ki a' zálogos szerződésekre nézve is, olly feltétellel mindazáltal, hogy a' zálog leghosszabb törvényes ideje tovább is 32 év maradna 's pedig mivel a' haszonbér és a' zálog közt más lényeges különbség nem létezik, mint hogy a' haszonbérő bérpénzt évenként fi-

*) Tudnék állításom bizonyítására egy 10 flos szóbeli pert felhozni, melly különféle a' keresethez épen nem tartozó kifogások miatt két évig folyt le — de „exemplum odiosa“ — volna csak önálló bíróság, melly elibe a' tetteért felelős bírói eljárás olly szembeszökő hanyagsága 's ez által a' pörlekedőknek okozott kár meg éritése tekintetéből sikerrel idézni lehetne, majd lenne akkor hitelünk, de még áll azon közmondás „plus valet favor in iudice quam mille leges in codice“ addig a' tőkepénzesek csak igen ovakod a' 's dús kamat fejében hiteleznek a' nemes birtokra.

Országgyűlési közlemény.

zet, holott a' zálogos egyszerre annyi pénzüsszeget tesz le, minnek kamatja az évenként fizetendő haszonbért pótolja, és miután most nem telnek is vehetnek nemesi birtokot haszonbérbe, a' zálog-czim alatti birhasítás terjesztetnek ki minden a' hazába bevett vallást követő honpolgárra is, úgy mindazáltal, hogy a' zálogidő elteltével, ha az illető családbeliek vagy kik elővevési joggal bírnak, a' zálogot ki nem váltanák, a' nem nemesi től, a' zálogpénz azonnali letételével bárki országos nemes az előbbi szerződés újabb életbe lépése iránt elvehetné.

És hogy mind az illetőknek a' zálogos szerződés feltételei tudtára jöhessenek, mind pedig az eddigi zálog levéllel bujkálódi-játszásnak eleje vétessék: kötelezessék a' zálogos, zálogszerződését ennek érvénytelensége alatt legfőbb egy év lefolytaig a' megye közgyűlésére beiktatás végett beadni, hol a' kötelezvényekre már meghatározott díj iránt az e' célra behozatandó könyvbe a' szerződés szövegét szóra beiktatandó, s erről hiteles pecsét alatt bizonyítvány kiadandó lenne.

Angolországban, ha a' jószágtulajdonos, vagy ennek örökösei, a' kikötött napra a' zálog fejében felvett pénzüsszeget le nem teszik, ekkor nekik a' jószágtól örökre kellene elesni, de a' törvénytörvények az elzálogosítónak azon esetben, ha jószáguk többet ér, mint a' reá felvett összeg, még 20 évet szoktak a' visszaváltásra engedni; de mivel ez angol szokás az önkénynek igen tár kaput nyit, czélszerűbbnek vélném magyar hazánkban olly törvény létesítését, minélfogva: ha az illetők félévvel előbb vagy legalább a' zálogidő kitelte napján a' zálogpénzt le nem tennék, a' szerződésben kikötött zálogidő azonnal újabb lépne életbe, és csak ennek újabb eltelté után lenne a' birtok ismét visszaváltható s e' rendelet állana annyiszor, mennyiszor a' szerződési időszak újabb elteltése közbejöttével a' kiváltás meg nem történnék. Ha azonban az első zálogidő elmúltától számítandó 32 évig a' zálogos a' jószágot háborítatlanul bírná, akkor annak elévülésijognál fogva örökös urává válnék, és így törvényink, nevezetesen a' 3as k. 1. rész 78 és 82. czimének azon rendelete, minél fogva zálogokban elévülésnek helye nincs, ekkép módosíthatnák: hogy az elévülési évek a' szerződésben kikötött időig ugyan nem, de igenis annak elmúltától volnának számítandók; ismét magától értődvén, hogy nemtelen örökös nemesi birtokot nem birhatván, elévüléssel magát soha sem védhetné, őt is azonban a' minden perczeni visszaválthatás ellen védné a' zálogidőnek annyiszor mennyiszor életbe lépése.

3) Hogy a' mostani körülményekben a' nyilvános árverés a' nemesi hitelt nem emeli annyira, mint reméltetett, azon legkevesebb lehet csodálkozunk; mivel az illy árverés útján szerzett nemesi ingatlan vagyon a' legtöbbet igérőnek birói zálogképen marad; ez pedig minden perczen visszaváltható levén, gyakran megtörténik, hogy épen midőn a' birói zálogos fáradsága némi jutalmát remélné, a' birtoktulajdonos által ez a' szép remény nyel biztató aratás fejében sokszor égbekiáltó uzsora iránt pénzre szert tevén a' jószágból kivettetik. Határozatnák tehát meg: hogy a' birói zálog is, például, hét évig visszaváltható ne legyen; ennek lefolytával pedig a' magányzálogra nézve tett rendeleteknek volna egész kiterjedésükben helyök 's érvényességök. Ezen törvényink szellemében tett szerény javaslatom szerinti korlátoztatása ösiségünknek hitelünkön bizonyosan tetemesen segítendő, a' végtelen pöröknek elejét véve, a' tulajdoni jogot pedig eleinte ugyan csak bizonyos időszakig, végtére pedig az elévülésnél fogva magányosak ellenében örök időre bizonyossá tette. Holott általa az arisztokratia vagyoni ereje fenntartásáról is elegendő gondoskodás lenne. Vajha inkább illyféle intézkedések által iparkodnánk olly rossz lábon álló nemesi hitelünkön segíteni, mintsem az ösiség teljes eltörlesztésével, mi által alkotványunk is nem kevesebb rombolatnák le, de illy gyökeres hamarabb kártékony mint üdvös reform kivívásának olly tömérdek akadály áll elibe, hogy egy némi párt vakbuzgó hősei olly sok erő-megfeszítéssel küzdvén, jelszavuk „aut Caesar aut nihil“ levén, vagy az ösiség teljes eltörlesztését, v. annak az előbbi korlátlanágban maradását vitatván; ez által csak a' haza boldogsága eszközülésén működő honfiak erejét osztják külön pártokra, és így illyféle könnyen létesíthető, de hitelünkre nézve bizonyosan könnyen alkalmazható 's áldásdus, alkotvány szerinti intézkedések létesíthetőségét hátráltatván, hitelünket a' nemesi birtokra nézve minden hazája jóllétét hön ohajtó honfi mély szíváfájdalmára további, talán még sok évig tartó nehéz bilincsekbeni vesztelésre kárhoztatják.

Fertőmelléki.

Január 24ki kerül. gyűlés folytatása. Ezután olvastattak a' III. fejezet 58 és 59 §§ai, mellyek, mint a' vesztegetésről szóló szakaszok, a' vesztegetés tárgyában újabb szerkezet levén már elfogadva — kihagyatni rendeltettek. Így a' 60dik § is, mellyben a' megyei tisztviselők hanyagságának büntetéséről van szó, mint-hogy erről a' bünt. t. könyvben már rendelkezés van tette, szavazattöbbséggel kihagyatott; de ki a' 61dik § is. Hasonlag a' köv. 62, 63, 64, §§ok, egy megyei követnek azon megjegyzésére, hogy az, miről ezen §§ok szólnak, már a' főlebbiekben foglaltatik, a' 65dik §: Azt, hogy illetőleg minden megyében hány választó választson egy egy tanácskozáni képviselőt? a' 14dik § értelmében, választó körületek, vagy rendezett hadnagyságok számára, a' helybeli körülményekhez képest a' megyék határozzák meg. A' szavazhatók összeírására megbízott küldöttségek az összeírtakat annyi számba, mennyire az illető megye, a' képviselők választására nézve a' választók arányát meghatározta, fejenként 's azon sorban, mellyben összeírtak szakaszokrakülönítések el, mindegyik szakasszal a' maga képviselőjét előtűk azonnal választassák meg. Hogy minden szakasz 's illetőleg hadnagyságbeliek, a' magok képviselője választásában minél többben részt vehessenek, a' küldöttség ezen eljárásról az illetőket jó eleve tudósítani tartozik. De e' mellett minden szakasz, illetőleg hadnagyság, képviselőjét azon szakasz 's illetőleg hadnagyságbeli jelenlévők érvényesen választják. Azok, kik személy szerint bírnak szavazattal a' tanácskozáni, erre küldendő képviselők választásában r e s z t nem vehetnek. Minden így választott tanácskozáni képviselő neve az összeírásba változatlanul bevezetendő. Ha illy képviselő-választásra kellő szám tekintetéből több helyet összekötni szükséges, az is e' küldöttségek a' körülményekhez képest eszközöndik. A' köv. 66dik §. melly nagy vitát szült, így hangzik: „Tanácskozáni képviselőnek szabadon választathatik minden, kiből a' 22, 23, és 24 §§okban meghatározott választói kívántatóságok megvannak. Ha ollyanra esnek a' választás, ki személy szerint is bir abban szavazattal: képviselők szavazatával együtt két szavazata leend a' tanácskozáni; de összesen 3 szavazattal többel senki abban nem birhat.“ Ezen §ra nézve többféle indítvány tétetett. Nevezetesen, hogy ezen tanácskozáni senkinek egynél több szavazata ne lehessen. Továbbá, hogy ezen §. maradjon ki egészen, 's a' tanácskozáni maradjon úgy mint volt eddig, 's nyilvánosan tartassék. Végre hogy az, kinek személyes joga van különben is a' tanácskozániban megjelenni, képviselőül megne választathassék. Azon indítvány, hogy a' tanácskozáni úgy maradjon, mint eddig volt, senki által nem pártoltatott, azért, mert akkor a' conferentia valóságos előrestauratívó fogva válni, az ellenben, hogy a' tanácskozániban mindenki csak egy szavazata lehessen, és a' személyes szavazattal különben is biró egyszor a' tanácskozániban képviselőül megne választathassék, csak egy két követ által ostromoltatván, miután az elnökség két ízben is felszólította a' Rket e' tárgyhózi szövegre, 's még is hallgatottak; végzésül kimondatott, hogy mindenkinek csak egy szavazata lehessen 's a' személyes szavazattal biró egyszor a' tanácskozániban képviselőül megne választathassék. Azonban a' végzés kimondatása után kevés vártatva felszólalt egy m. követ, 's kijelenté, hogy ő a' választási szabadságot korlátozni nem akarván, sőt inkább azt kívánván, hogy kiből a' választók bizalma központosul, ha szinte s z e m é l y e s szavazata volna is a' tanácskozániban, képviselőül megválasztathassék, szavazást kíván azon kérdés felett: hogy vajjon a' tanácskozáni képviselőül megválasztathassék e' olly egyszor, ki személy szerint is bir abban szavazattal? Hasonlag egy más m. követ előadván, hogy ez első eset, mellyben a' képviselők rendszer eszméjét a' Rk a' nemességre nézve behozták, minnek szövege igen örül: de ez mond a' legelső eset is volna, mellyben a' képesség felállítás a' képviselők rendszerből kizáratnák, mi egészen ellenkezőnek a' képviselők rendszer eszméjével, — ezt tehát szövege helyben nem hagyhatja 's kéri a' Rket, hogy illy ellenkező elvet ne állítsanak fel, annál fogva ő is szavazást sürget. Bár elmondott, hogy igen különös lenne a' már egyszer kimondott végzést felforgatni 's az elnökség ki is jelenté, hogy ő a' t. Rket a' végzés kimondása előtti szövegre felhíván, akorszenki sem szövege, még is a' szavazás az említett két követ sürgetésére elkezdett 's 26 megye 22 ellen, egy nem szavazván, elhatározta, hogy ollyat is lehessen a' tanácskozáni képviselőül megválasztani, ki személy szerint is bir abban szavazattal. Szavazás közben a' kisebbségből két m. követ, midőn látná hogy az előbbi végzés el fog esni, ki-

jelenté, miszerint ő is szavazást sürgetendnek, ha ezen szavazás be fog végezteni, a' felett, hogy maradjon e' a' szerkezet vagy nem? annyival inkább, mert többen vannak, kik azt kívánják, hogy ezen § egészen hagyassék ki; szavazás után még több is találkozt szavazást sürgető; csak a' felteendő kérdés felett nem tudtak meg egyezni. A' nyertesek az új szavazást nem látták szükségesnek, mert mondták, a' többség felkiáltással elfogadta, hogy senkinek a' tanácskozáni egynél több szavazata ne lehessen, a' másik kérdés is most 26 megye többségével döntetett el, tehát nincs mire szavazni; vagy, mondták, ha csakugyan még is szavazni akarnak a' Rk, általánoson ezen kérdésre: Szerkezet e' v a g y n e m ? szavazni nem lehet, hanem inkább erre: egy egyszor a' tanácskozáni birhasson e' egy szavazattal többel? Csakugyan hosszas vita után, midőn az ezen 2dik szavazást sürgető egyik m. követ arról vádoltatott, hogy talán a' szerkezetet kihagyatni akarná, kijelenté, hogy ő ezt tenni nem kívánja, hanem csak a' szerkezetnek e' köv. szavaira sürget szavazást: vajjon, ha ollyanra esnek a' választás, ki személy szerint is bir a' tanácskozáni szavazattal, képviselők szavazatával együtt lehessen két szavazata? 's ebben mások is megnyugodván, a' szavazás megkezdett, 's a' n a g y t ö b b s é g a' szerkezet megtartása mellett nyilatkozva elhatározá, hogy a' tanácskozáni egy személynek két szavazata is lehessen. Az előbbi végzés kimondatása után egy megyei követ utasítása nyomán így szövege: miután tapasztalás azt mutatja, hogy némely megyékben, mint például T-ban, hol igen kevés a' nemesség, sokszor majd kül-megyék restaurálnak, a' tisztújítások és követválasztások egész országban mindenütt egy nap tartassanak. A' például felhozott megyének követe az indítványt elvileg pártolá, de az indítványzó s t a t i s t i k á j t megrová. Más megyei követ pedig azért nem pártolá, mert megeshetik, hogy valakinek 3 megyében is van birtoka 's érdekében fekszik, hogy kik legyenek azon megyékben tisztviselők, mindegyikben annál fogva jelen kíván lenni a' tisztújítás. Egy megelémlt követ pedig azért nem fogadá el ez indítványt, mert ez által, ugymond, egy hatalmas maneuvert mozdítanak elő. Emlékezzünk, csak, mond, a' pénz devalváltója tárgyában kiadott patensekre, midőn az parancsoltatott, hogy ezek mindenütt egy időben bontassanak fel, minő kedvetlen érzést gerjesztett ez már akkor is az országban? De, mond tovább ez leggonoszabb maneuvert is tisztújítások alkalmakor. Végre, mond szövege, igaz az, mit az előtte szövege érdemes követ mondott, pedig nem duplálhatja magát minden ember mint páduai sz. A. Ezen okoknál fogva az egész országban egy nap tartandása a' követ és tisztválasztásnak el nem fogadtatván, a' megyei kihágások korlátoztatása iránti választmányi javaslat ker. tárgyalásának bevégeztével az ülés d. u. 12 1/2 óra eloszlott. —

CXLVII. kerül. ülés. jan. 26. kezdete déle. 9 1/2 órakor; tárgy: az eskütszövegek. — A' kitűzött eskütszövegek tanácskozás alá vétele előtt egy m. követ a' megyei kihágásokra visszatérőleg indítványzá, hogy mint a' kir. városoknál megállapított, egy a' megyékre nézve is állapíttassék meg, miszerint csak egy éves birtoklás adjon szavazásjogot, nehogy ama p e l d a nyomán, melly szerint bizonyos szőlőtulajdonos szövege 300 ember között felosztván 300 szavazatot teremte csak néhány nappal a' tisztújítás előtt, követőkre találjon. Ez indítvány egyszerűen mellőztetett, miután az egy évi birtoklás megállapítása a' kijátszás antidotumal nem ismértethetett el. Következő az eskütszövegek nevezetes kérdése. Első szöveg az eskütszövegeknek rövid történelmi vázlatát adá, megjegyezvén, mi k e p azok alapeszméje már a' régi görögök és rómaiak előtt is ösméretes volt; kiknél szabad emberek fölött szabad polgártársaik mondanak itéletet. A' rómaiaktól át szivárga ez eszme a' germán népekhez, ezektől az angolokhoz, kik az eskütszöveket mind inkább kifejtvén, elterjesztették az ismert világrészekre. Ez intézet eleinte Németországban is igen nagy pártoltatásra talált, csak akkor kezdtek a' kormányok ellene támadni, midőn tapasztalák, hogy némely felségsértés miatt gyanúsított férfiak polgártársaik által nem a' kormányok érdekében itéltettek el. Követk. szöveg hazánk történelmi teljességek találá az állandó biróságokbeli önkényszülte visszaélésekkel. Az állandó birákra nálunk is, mint mindenütt, a' hatalom örökös még pedig koránsem az igazság érdekében, hanem mindig saját önkénye biztosításul gyakorolt befolyást. Innen eredtek azon visszaélések, mellyeket az eskütszövegek elfogadása által leginkább elkerülhetni. Most azon követ emelt szót, ki mult évben e' tárgy felett történt szavazás az eskütszövegek behozatala kérdésé felüggeszté az által, hogy szavazatát sem az állandó biróságra sem az eskütszövegekre nem adá, mert bár elvben küldöji

ez utóbbit elfogadják, de alkalmazásban csupán a nemesekre kívánták terjesztetni, mostani előadásának töredékei ezek: Küldöm minap felolvasott utasításukat most sem változtatták meg, bár az eskütszékhez annyira ragaszkodnak, hogy azok életbe léptetése nélkül a bünt. t. könyvet szentesítettnek sem kívánják. Szóló érdekesen taglalván a bíraskodás különböző fajait előadja, mikép egy német tudós, megkérdezte az iránt, melyik a legjobb kormányrendszer? felelé: az, mellyel legjobban kormányozhatni, hasonlókérdés tetheti a felforgó tárgy körül is, t. i. mellyik a legjobbak bíraskodási rendszer? mire legkönyvebb lenne az említett német tudós példájára felelni: az, melly által a bírói hatalmat legezészerűbben gyakorolhatni. De ezen felelet nem fejt meg a kérdést. Szóló a bíraskodás különös fajai közt azt tartja legezészerűbbnek, melly a tény kérdését a törvényalkalmazás kérdéséről elválasztja; 's így azon elveken alapul, mellyeken áll az eskütszék, melly mind bírói, mind alkotmányos szempontból a legjobb bünt. törvényszék. A bíraskodás és igazságszolgáltatás eszméje egy és ugyanaz, 's feltételez igazságkeresőket, igazságszolgáltatókat. Igazságot szolgáltat a kereső feleknek a bíró törvény rendelete után. Az igazság vagy obiectív vagy subiectív, ha veszünk egy tény, például: Péter meggyilkolta Pált, ez obiectív igazság, a bírónak eziránt meggyőződése subiectív. E két igazságnak egymással egyezni kell, különben a bíró igaztalanságot fog szolgáltatni. Olly eljárásról kell tehát gondoskodni, melly e két igazságot egyesíti. Az igazság leginkább bebizonyulhatna önvallomás által, mert a tevő tettét leginkább ismeri; de mivel a bűnös büntetést többnyire tagadni szokta, szükség volt a tény-bebizonyításra alkalmas módokat keresni; főkérdés tehát az: mikép eszközöltessék, hogy a bűnös büntetetlen ne maradjon; ártatlanul senki ne szenvedjen? A régi törvények szerint önvallomás nélkül senki sem ítéltethetik el; de a bíró kezébe kínzó eszközöket adtak az önvallomás kicsikarására. Az újabb kor szelid 's miveltebb szelleme megundorodván az embervér és bűn sajtóitól, megtiltá a torturát, de fenhagyá az önkéntes önvallomást, 's hol ez hiányzik, megengedé a gyanúból elítélést nagy praesumtio esetében, nem ugyan a gyanú-igényelte szigor, hanem valami kisebb büntetésre, e szerint az újabb kor a bíróság meggyőződéséhez folyamodott. E rendszer sem célirányos, mert bűnös és nem bűnös közt nincs közép. Bizonyítási rendszert gondoltak tehát ki a német tudósok, melly elibe szabta a bírónak, mikor lehet valakit elítélni, mikor nem? De ezen bizonyítási rendszer, a helyett, hogy célhoz juttatna, képtelenségek vezet, például a bajor bizonyítási rendszer a vádlottat elítéltetni engedi olly okszerű gyanúra, mellynek okai közül kettő a tény előzvényeiből, kettő a tény következményeiből, kettő ismét magából a tényből foly. Olly rendelkezés, a mellett hogy gépekké alacsonyítja a bírákat, véletlenre bizván ezek meggyőződését, véletlenre bizza egyszersmind a bíraskodási hatalmat. Itéljen hát a bíró saját meggyőződése szerint, miként az az eljárás alatt kifejtett, ha meggyőződését egyetlen okból meríti is, melly ellen száz kisebb ok harczol. E nagy hatalmat szükség olly bírákra bizni, kikben elég kezességet találhatni az iránt, hogy a hatalommal visszaélni nem fognak. Olly kezesség csak azokban található, kik a stathatalom részesei. Absolut országban bíró nem lehet más, mint ki a fejedelem által nevezetik; mert minden stathatalom a fejedelemben öszpontosul. Alkotmányos országban, hol a főhatalom megoszlik, a bíraskodás jogának a fejedelem örökösége alatt a nemzetet kell illetni. Magyarországon, hol a főhatalom király és Rk közt oszlik meg, esküttbírák csak azok lehetnek, kik a Rk közé tartoznak, ekép az esküttbírói jog meggyőződés csak nemeseket illethet. A nemzet kellő részt a bíraskodási jogban egyedül az eskütszék által vehet, mellyek számára te t t l e g s befolyást biztosítanak; minden más n e m e a bíraskodásnak csak az örökösét hagyja fel a nép számára, mert a választott bírák is csak hamar önérdekeik képviselőivé váltok a meg-szűnővén lenni népképviselők. — Mondják: az eskütszék politikai intézetnek jók, de bírónak nem, ez állítás ellenében bátran elmondhatni, hogy az állandó bíróság, pedig politikai szempontból rossz, mert a szabadságot veszélyezteti, 's ez épen annyi homályt vet az állandó bíróságra, mint vetne amaz ellenetét, ha megállhatna, az eskütszék intézetre, melly azonban bírói tekintetben is czélszerűbb az állandó bíróságnál. Első fő kelléke a bíróságnak a függetlenség, és ki függetlenebb? azon bíróé, ki a kormány által nevezetik; vagy az, ki a nép köréből hivaték fel, meggyőződését egyetlen esetre kimondani? Második kellék a megvesztegethetlenség, 's vajjon inkább megvesztegethető é azon

bíró, kiról a bűnös előre tudja, hogy felette bíraskodni fog, mint az, ki a felforgó eset megtételére akkor hivaték fel a nép köréből, mikor már a megvesztegetésre idő sincs. — 3dik kellék a bíraskodásban, hogy a vádló személye ne hasson a bíróra, 's az esküttbíráknál ez is inkább feltalálható, mint az állandó bíróságnál. Végre 4ik: hogy a bíró pártoskodási szellemtől elfogulva ne legyen. Igaz, hogy a nép emberei pártoskodásra hajlók, de a visszavetési jog ez ellen elegendő 's több kezességet nyújt az esküttbírák mellett, mint mennyi az állandó bíróságban található. Azon ellenetét sem áll az eskütszék ellen, hogy a tanult bíró képebb az igazság feltalálására mint az egyszerű polgár, mert az igazság felfogására nem kívántatik egyéb, mint közönséges és józan emberész 's tiszta kebel, különben, ha az igazságot csak törvénytudó bíró ismerhetné meg, bünt sem követne más el mint törvénytudó ember, mivel kívül a bünt senki sem ismerné, 's így a büne csak törvénytudó embernek számíttathaték be. De másképp áll a dolog; mert a bünt az egyszerű polgár ismeri, ki józan meggyőződése után az elkövetett büntetést nézve szintugy feltalálja az igazságot, mint az elméletben elmerült tudós. Mig a szobatudós metaphisikai vizsgálódások által az isten lételetét kinem nyomozhatja: az egyszerű ember a természetből erős meggyőződést merit magának az iránt. Alaptalan azon ellenetét is, hogy az eskütszékkel nem kormányozhatni, mert általuk a nép bíraskodik. Ez ellenetét nemzetek példája czáfolja meg, melly bizonyítja, hogy alkotmányos kormány, népbíraskodás mellett, mindenkor fenállhat. Nálunk a törvényhozó hatalom fejedelem és nemzet közt meg van osztva, a végrehajtó hatalom a nemzet örökösége mellett illeti a fejedelmet, a bíraskodásban eddig a nemzetnek igen csekély része volt, mert a megyei törvényszékek itéleti fölébviteli bíróság vizsgálata alá terjesztetnek, illő tehát hogy a bíraskodás a fejedelem örökösége alatt a nemzetre bizassék. Végül szóló a fentebbieket rövid kivonatban ismételvén, beszédét, Merlinnek az eskütszék egyik ellenségének ezen nyilatkozatával végzé: legyünk igazságosak az eskütszék hibái, kiesapongásai iránt, igaz, hogy sok bűnös menteték fel az eskütszék itéleti fölébviteli bíróság vizsgálata alá terjesztetnek, illő tehát hogy a bíraskodás a fejedelem örökösége alatt a nemzetre bizassék. Végül szóló a fentebbieket rövid kivonatban ismételvén, beszédét, Merlinnek az eskütszék egyik ellenségének ezen nyilatkozatával végzé: legyünk igazságosak az eskütszék hibái, kiesapongásai iránt, igaz, hogy sok bűnös menteték fel az eskütszék itéleti fölébviteli bíróság vizsgálata alá terjesztetnek, illő tehát hogy a bíraskodás a fejedelem örökösége alatt a nemzetre bizassék.

minő ott az eskütszék. Nálunk a szabadságnak elég esatornája van 's illy ventillekre szükségünk nincs, 's könnyen úgy járhatnánk velök, mint azon gazda, ki mindig új vállalatokba fog a nélkül, hogy a meglevőket illetőleg használná's ekép kötelességeit örökösen szaporítván, magát rontja. Másik ellenzője az eskütszék behozatalának nyomos beszéddel fejezé ki az eskütszék iránti nézetét mellyet mai Társalkodóknk közöl. A követk. szónok előadása az eskütszék mellett körül belül ide megy: abban egyet értek azelőtt szólttal, hogy jogintézeteket politikai czélok végett felállítani nem lehet, de beszéde többi részeire megjegyzem, hogy abban a nagyszerű tárggyal úgy bánt az érd. követ, mint egy szép képpel, mellyet előbb széttép 's azután kérdi: ez é azon gyönyörű kép, a melly tetszésteket annyira megnyeré? Mi, mond szóló, a pyramis alá állunk, 's egy csodáljuk azt; az érd. követ pedig százmérföldnyitávolságban kérdi: micsoda kis pont az? A tárgyra térve 3 faját különböztetik meg a rendes bíráknak, az örökös, koronkint választható és esküttbírákat. A két elsőhez könnyen elvezeti az elmélet azt, ki nagyon fél a pártoskodástól, de az eskütszékhez elmélet utján el nem juthatni, mert az élet találmánya 's hogy valaki megkedvelhesse, szükség bizni a józan észben 's ismerni az életet. A bírói legfőbb kellék, a függetlenség, szükséges mértékben csak az eskütszék intézetben található fel, mert az örökös bíró a végrehajtó hatalom kezében van, a koronként választott bírák pedig a választó pártok bábjai, az esküttbírák ellenben függetlenek minden felel, mert őket a törvény jelelé ki, e mellett megvesztegethetetlenek. Magas jellemekkel ugyan mindenütt találkozhatsz, de az örökös és választott bíráknál csak ittott kivételképen. Az örökös választott bírák megvesztegetésnek ki vannak téve. E mellett az állandó bíróságnál a visszavetési jognak helye nincs. Az eskütszék ellen mit bizonyít az, hogy az állandó bíráknak több tudományuk van; mert az itélethez való tény kérdéseiben elegendő a közönséges emberértelem és becsületesség; mert e kettő szerez meggyőződést, nem a tudomány. Egy angol számítása szerint csak a lopás esetei elszámolására husz millió kötet kívántaték. Meggyőződést kell tehát a bizonyítási szabály helyébe állítani, de ezen meggyőződés legyen az esküttbíráké, kikben sokkal több kezesség van a visszaélés ellen, mint az állandó bíráknak. Az eskütszék, elleneinek elismerése szerint, nem ontott még ártatlan vért, mit az állandó bíróságról még leghőbb baráti sem mernek elmondani. Ellen-vezetik, hogy mivel az eskütszék itéleti szabályhoz vette nincsenek, bennök nincs egyformaság, ez tagadhatlan; de annál több igazság van bennök, mi egyedül fő kelléke az itéletnek. Ellenvetetik, hogy az eskütszék a bűnösöket nagy számban felmentik a büntetés alól, ezt statisztikai adatok is megeazólják, mert Párisban, hol az állandó bíróság a vádlottak egy harmad részét mentette föl, az eskütszék 1/4 részénél többet föl nem mentettek. De a francia forradalom tribunálja egyetlen vádlottat sem mentének föl, 's még sem jut eszébe azért senkinek azokat magasztalni. — Gáncsolják némelylek a fölébviteli hiányát az eskütszéknek, holott a szóbeliség sokkal több garantitát nyújt a vádlott biztosságára minden fölébvitelnél. Felhozatik a jury elen, hogy az eskütszék nem érzik magukat törv. által kötelezve, de érdekükben állván a társasági rend fenntartása, ez ellenetési eset csupán akkor fordul elő, midőn a b. t. könyv ellenkezik a nép erkölcsével, mellyhez kell alkalmazni a b. törvények rendeleteit. És vajjon, mellyik tett inkább emberileg, az angol t. szék é midőn két font sterlingért halált mondott, vagy az angol jury, midőn átlátván a rémitő aránytalanságot bűn és büntetés közt, inkább fölmenté a bűnöst? Sz. követe ellenetét, hogy az eskütszék nálunk nem lesz, „judicium parium“ ha a nemesség köréből fog az alakíttatni; ez ugyan ellenkezik a jury természetével, de azért az egyenlőség eszméjét nem kell tulvinni, mert ez majd oda talál vezetni, hogy tehát itéljen pap a pap felett, mesterember a mesterember felett, asszony az asszony felett. Az érd. követnek minden nehézségei eloszlanak, ha megállpittatik, hogy minden választó bírjon eskütszék képességgel. Egyébiránt Sz. követe nép iránti véleményével örökös „circulus vitiosus“-ban forog, ha népbíróságról van szó: ő népképviselést kíván, ha ez sürgettetik: szük rámat akar, mellyből a nép kiszorul, beszédeben a nép mindig ott van, de javaslatából mindig kiesik. Ha van alkotmány, mellybe az eskütszék szöhető, leginkább a magyar az; mert a táblabírói testület, és a külföldi eskütszék közti nagy hasonlat létezik. — Ne neveztesenek a táblabírák főispánok által, ne kívántassék bennök törv. tudományosság, legyenek recusálhatók 's kész az eskütszék, mellyet a sza-

badság ösztönét elpárologtató ventillnek épen nem tekinthetni, mivel eskütszék által a szabadságot csak bevinni lehet valahova, de elpárologtatni nem. Az eskütszék hasznai nagyok és lélekemelőek mind a népnevelésben, mind a szabadság óntalmában, terjesztik a jog és rend eszméjét, ébren tartják a kötelesség érzetét, terjesztik a közjóllétet, önértet és bátorságot öntenek a nemzetbe, nem engedik a hatalomnak az ártatlant áldozatul kiválasztani a nép közül, azért nem engedték meg önkényes uralkodó által még sehol annak behozatala. Mult századokban szabadságunk öre volt a megyei szerkezet, ha ehhez csatoltatik még az eskütszék, nemzetünknek temetője hazánk lehet, de szolgál hazája nem. Kivánom e' nagyszerű tárgy életbeléptetési kérdését megfejtsék a b. t. javaslat-készítésben részvett jelenlevő alsó táblai tagokra bizni, hogy a kérdés minél előbb megoldatván ker. tárgyalás alá terjesztessék. Végre más megyei követ az eskütszékkel azon két feltétel alatt pártolá, 1) hogy a kisebb kiterjedésű megyékben az eskütszéknek külön véleményben javasolt száma felényire szállítottassék, 's az így megkevesült eskütszék két részre oszolván félékenként bíraskodjanak; 2) hogy 200 pft. jövedelem határozatassék el eskütszékkel bíraskodásul. A tanácskozás folytatása más napra halasztatott.

CXLVIII. ker. ülés. jan. 27-én tárgy: az előtt napi. Az eskütszék feletti tanácskozást megelőzte a városok rendezése tárgyában munkálkodott választmánynak Zilah város folyamodványa iránti jelentése, melynek nyomán a kérdéses város a folyamodott többi 3 város közé fog igtatatni a rendszeres munkálathatban. Ezután az eskütszék iránti tanácskozás újra megkezdte a malegélőszőr felszólalt m. követ utasítására hivatkozva ellenzé az eskütszék behozatalát 's főlegnek állítván minden további tanácskozást, szavazást szorgalmazott. Az utána felszólalt követ Sz. megye tegnapi kijelentéseire vonatkozólag, ma körülbelül következőkben fejté ki nézeteit, meg levén győződve, hogy a szóban forgó tárgy fejtegetés által csak nyerhet: Sz. követének előadását czáfolgatni nem tartom főlegnek, miután ő az eskütszékkel igen is ferde színben állítá elő. Az érd. követ beszéde elején azt állítá, hogy a jury igazságszolgáltatási intézet levén, politikai célokra alá nem rendelhetetik, azért nyilvánítá, hogy a tárgyat politikai szempontból taglalni nem kívánja, 's megtámadásit még is e' szempontból intézte az eskütszék-intézet behozatala ellen; 's ha már csakugyan e' mezőre tért át az érd. követ, jó lett volna, ha e' téren egyvonalt huzott volna az eskütszék és állandó bíróságok közt. Felhordá Sz. megye követe, hogy az eskütszék behozatala által veszélyeztetik a reformkérdések jövője, hogy míg a néposztályok közt születésen alapuló különbség létezik, addig az eskütszék nem hozhatni be; fejtegeté a földesur 's jobbágy közt fenálló viszonyt, nem politikai szempontból tett ellenvetések é mind ezek? Ezek ellenében kérdem: nagyobb bátorságot nyujt e' rendes bíróság, mint az eskütszék? ha ezt Sz. követe teljesen bebizonyítja, úgy én is átlérek véleményére; de ennek bebizonyítására össze kellene hasonlítani a juryt az állandó bírósággal, mitől az érd. követ ur irtózní látszik; mert tudja, hogy a hasonlítás rá nézve kedvező nem lesz; mert az eskütszék nem alkotványos szempontból, de igazságszolgáltatásra nézve is több garantiát nyujt, mint az állandó bíróság. A bizonyítási theoria az orsz. választmány többségének, mely a bizonyítási szabályoknak lehetőségig tökéletes kimerítésére igen nagy gondot fordított, elismerése szerint is tökéletlen; ezért talált nagyobb kezességet ezen többség is a bíró meggyőződésében, mint a bizonyítási szabályokban; ezért határozá el, hogy a bírák a bizonyítási szabályok ellenére is fölmenthessék a vádlottat 's ekép ítéletüket subiectiv meggyőződésükre alapíthassák. És ha lehet illy hatalommal zárt körű bírákat felruházni, miért ne lehetne arra megbizni a tény kérdésében nyilv. mellett az eskütszék bírákat is, kikben a lélekisméret szintugy megvan, mint az állandó bíróságban, pedig a subiectiv meggyőződés egyedül lelkiismereten alapul. A beszámítási kérdés kétség kívül nagyobb tapasztalást igényel, azért a törvényalkalmazás rendes bírákra bizandó. Az állandó bíróság mellé az orsz. választmány nagyobb kezesség kedviért szóbeli eljárást kapcsol; de javaslata a főlebbvitel mellett csak törzképévé vált a szóbeli eljárásnak, melynek jótékony-ságát porrá zuzza a főlebbvitel. Szülhetnek é megnyugvást, bizodalmat a főlebbviteli törvényszék a nemzetben a bírói hatalom iránt, midőn kit egyik bíró elítél, a másik ártatlannak nyilvánítja és megfordítva. Sz. megye követe előadása leginkább azonviszonyra vonatkozik, melyet születés állított fel a különböző

néposztályok közt. Igaz, sokkal könnyebb lenne az eskütszék behozatala, ha az osztályok ezen különbsége nálunk nem léteznék; de azért, hogy nemes és nem ns jogtekintetben egymástól különböznek, nem következnek, hogy őket egy bíróságban összeolvastani ne lehessen, különösen, midőn már a kerül. ülés a városi bíró hatáskörét a nemes személyekre az érd. követ ur pártolása mellett is kiterjeszté, ha ez városokban megtörténhetik, hol nemes 's nem nemes vegyest van, miért ne történhetnék meg az eskütszékkel? Ha Angliában a földbirtokos hasznbérlejtével találkozhat az eskütszéken, miért ne találkozhatnék nálunk jobbágyával? Mivel vannak az angol hasznbérlek a földbirtokos ellenében nagyobb biztosítással ellátva, mint a magyar földmivelő osztály? Egyébiránt ez ellenvetés Sz. megyétől legkevesebbé vala várható, mely urbér-tárgyaláskor a földesuri bíróság alól legkisebb részben sem kívánta kivenni a jobbágyot, holott ha a földesur és jobbágy közti viszony eskütszékkel igazságtalan ítéltre vezérelhet, a földesuri bíróságnál rendszeresíti azon igazságtalan ítéleteket. Azt mondá az érd. követ, hogy megyéjében tiszerte kevésb lesz a választó, mint az eskütszékkel bíraskodásul képes nem nemesek száma, 's hogy ezek közül igen kevesen fognának eskütszékkel megválasztani, 's e' körülmény csak elégtelenséget támasztana, mely könnyen erőszakos forradalmat idézhetne elő. Éntől nem tartok, mert sokkal nagyobb okot ad a nem nemesek elégtelenségére az, ha tőlök a képesség megtagadtatik, 's a jog kiterjesztése sokkal nagyobb megnyugvást szüend a nem nemesekben, mint az, ha az igazságszolgáltatásból jövedőre is ki lesznek zárva. Az érd. követ beszéde előzvénye nincs összefüggésben annak következményével, mert abból, hogy eskütszék választása nem célszerű, nem az következik, hogy tehát ki kell zárni a nem nemeseket az eskütszék bíraskodásból, hanem az, hogy sorshúzás lépjen a választás helyébe. Igaz, hogy a választás ellen felhozott okai nem egészen alaptalanok, de ha a választás kicsapongásitól meg akarja menteni a hazát, kinevezést kell választás helyébe lépíteni 's ekkor nem lesznek választási kihágások, de lesz bürokratiai zsarnokság, mely előli a szabadságot. Ott hol bizodalmatlanság esetében le kell lépni a kinevezett hivatalnoknak, van némi garantiája a kinevezésnek, de nálunk, hol a főbb hivatalnokok felelőssége Ulászlónak életnélküli törvényin alapul, a választási elkorlátoztatása veszélyes lenne a szabadságra. — Az eskütszék mellett külön vélemény aláírójí azt hívék, hogy e' hazában, hol minden bíró választástól függ, hol a választás a polg. szabadság alapját teszi, az eskütszékben is megkivánja a nemzet a választást, 's attól tartottak, hogy az eskütszéknek sorshúzás általi kijelöltetése sokat elidegenít a jurytól. Az érd. követ megvesztegethetéstről is vádolá a külön vélemény értelmében alakítandó eskütszékkel. Igaz, hogy lehet egyed az eskütszék közt is, ki nem bíránd a bíró minden kellekeivel, de épen a végett csatolattik az eskütszékhez a recusatio joga, mely szerint bizonyos számú eskütszék ellen, minden okadás nélkül kifogást tehetni. Azonban az irigység, gyűlölség, pártfogás, megvesztegetés 's t. i. mirigye ellen nem inkább biztosítja é a polgárokat a jury, mint azon bíróság, mely in ultima analysi kormányi kinevezéstől függ. Mondá az érd. követ ur, hogy az eskütszék megvesztegethetlenek csak úgy lesznek, ha nem tudhatni, ki lesz a bíró? De vajon nem ismeri é a polgár az állandó bíró, ki kevés fizetéssel levén ellátva, a növekedő fényűzés ezen korában könnyen megvásárolható? 's ha valamely állandó bíró egyszer ellenáll a kísértetnek, ismétlés esetében ellenállhat é mindenkor? Megvesztegetés ellen az alkalmat kell kerülni, mely a legtisztább jellemeket is megmérgezhetti. Eskütszék mellett a megvesztegetés ellen, minden esetre fenmarad azon biztosíték, hogy az eskütszék legfőbb csak egyszer adhatná el függetlenségét 's nyilványosság mellett akkor is rá sütné a közvélemény a bün bélyegét. Azt mondá Sz. megye követe, hogy az eskütszék eszméje e' hazában viszhangra nem talált 's felidézvén az e' tárgyban minap történt szavazatot, állítja, hogy az, ha elfogadtatik is, csak a nemességre fog kiterjesztetni. Ezen jóslata szintugy alaptalan, mint az ezt megelőzte állítása, mert a fenidézett szavazáskor sem egyes megye habozása menté meg e' tárgyat, hanem a RR belső meggyőződése, 's a mely tárgy első megpendítéskor a megyei törvényhatóság fele mellett a követ kar belső meggyőződésével dicsekedheték, arról egy általában nem mondhatni, hogy viszhangra nem talált e' hazában. Sz. megye követe jóslata ellen szóló felidézé a RR táblája azon végzését, miszerint nemcsak táblabíró, de más bíró is választható lesz jövőre a nem nemesek

közül. Sz. megye követe azzal végzé beszédét, hogy ha az eskütszék szorgalmazása mellett, a bünt. törvénykönyv szentesítést nem nyerhetne, nagy felelősség terhelné a követi kart. De ki hatalmazá fel Sz. megye követét e' kérdésre? Honnan tudja ő, hogy a kormány az eskütszék megegyezését adni nem fogja? Hogy merészel a kormányról hibás felfogást 's rosz szándékot tenni fel e' tárgyban? Ha szóló követ tanácsadója lenne a kormánynak, mi lenni soha nem fog, kész volna egész a szemtelenségig elkövetni mindent az eskütszék behozatala mellett, melyek a kormány jogainak védelmére épen olly üdvösek, mint a magányosakéira. Most, midőn az állandó bírák úgy kötve tartják a kormányt, hogy azokat tévedés esetében sem mozdíthatja el hivatalaiktól, azok minden visszaélései egyedül a kormányra hárulnak, 's ez által a nemzet bizodalma iránta esökken, mely bizodalmat a jury csak gyarapíthatja 's ekép a jó szándéku kormánynak önmaga iránti kötelessége az eskütszék behozatalának előmozdítása. Ezért javasla két porosz minister, midőn a rajnai tartományok eskütszékének megtartása iránt folyt a vita a ministerségben, az eskütszéknek nemcsak a rajnai tartományokban leendő megtartását, hanem azoknak egész Poroszországba eszközözendő behozatalát; bárezen kétminister e' történet előttegyaránt heves ellensége volt az eskütszék intézetnek. És ha az eskütszék szorgalmazása a bünt. törvény szentesítését csakugyan elhalasztaná, bátran fogok ugymond szóló, küldömhez bünt. törvény nélkül is visszatérni, mert az eskütszék behozatalának útját elzárni legalább nem segítém 's még remélhető leendő, hogy az ige egykor testté fog válni. A következő szónok szellemben czáfolgatá Sz. megye követe tegnapi előadását 's megjegyezvén, hogy ha a földesurak 's jobbágyok, olly ellenséges viszonyban állanak egymáshoz, mint azt Sz. követe állítá, úgy már századok óta, boszú mondatá a földesurral ítéleteit jobbágyira, miért nem pártolá tehát annak idejében Sz. megye a földesuri bíróság megszüntetését? Erőszakos forradalom rémeit idézett az érd. követ az eskütszék behozatala megátlására; de ha 12 millió ember eddig nem rázta meg az alkotványt a választók csekély száma miatt, most miután a választók száma szaporítottatik, a bíraskodás joga rájuk is kiterjesztetvén, azt tenni bizonyosan nem fogja. A czáfolt követ jóslatára végre megjegyzé, hogy ahoz az érd. követ ur, rendesen okok hiányában szokott folyamodni, holott jó tehetségének gyöngeségéről már más országgyűlésen is volt alkalmom meggyőződhetni. Az eskütszék ellen még egy, mellette három megyei követ emelt szót. Amaz utasítása, 's meggyőződése nyomán elméletileg szóló a tárgyhoz, vitatván hogy az eskütszék jó oldalai állandó bíróságban is feltalálhatók. A jury alapjának mondatik azon elv, hogy a tény és törvény-alkalmazás kérdését egymástól el kell választani 's különös bírákra bizni. És ez állandó bíróság mellett is megállhat. De a büntények kérdése maga is két részre osztható, a tény megállapításának 's a bün jellemének kérdésére, az elsőnek megfajtésére elegendő a jónak ész, de a második már a gyakoroltság bizonyos nemét kívánja meg, mely állandó bírákban inkább feltalálható. E' mellett az eskütszék ellen harezol azon általánosan megismert elv is, hogy minél közelebb áll a bíró a bünöshöz, annál kevésbbé lehet részrehajlatlan. Eskütszékkel a vádlott a bírói magányviszonyokban is sértheti, 's könnyen boszura ingerelheti, mire állandó bíróságoknál alig lehet eset. Az eskütszék pártolójí a függetlenség veszélyét egyedül a kormánynak keresik, holott míg ennek egyszer áll érdekében megingatni a bírák függetlenségét, addig az eskütszékkel ezer veszély fenyegeti azt. S. megye követe által felállított elmélet szerint a bírói hatalom azt illeti, ki a status-főhatalomnak részese, ez elméletből épen nem következethetni az eskütszékkel, hanem az állandó bíróságot, mert a jury a bíraskodási jogot egyedül a nép kezébe adja. Mondaték, hogy az eskütszék biztosítja a polgári szabadságot; de jogintézeteket politikai célokra fordítani fogalomzavar nélkül nem lehet. Eskütszékkel az angol és nemet eskütszékkel felelnek meg; más nemzetek eskütszékkel e' tekintetben tökéletlenebbek. Az angol jury tökéletességének pedig oka, hogy együtt nőtt fel az angol nemzet 's vele együtt erősödött meg; mert az angol nemzet életében akkor kezdé gyökeret verni, midőn még a kellő arány megvolt a nemzet értelmes része és a nép közt; a német népeket pedig metaphisikai buvárkodások iránti hajlama tevé alkalmas bíróvá. Nálunk a köznép miveltség tekintetében ott áll, hol az angol nép áll, midőn közé az eskütszék bevitették; de az értelmes rész e' tekintetben sokkal messzebb áll a köz-

néptől, mint állott a juryk ős hazájában akkor, midőn az eskütszéki intézet benne létrejött. Szólót utasítása rendes bíróságához kötvén, nyilvános és szóbeli eljárás mellett az eskütszékek ellen nyilatkozott. (Vége)

LXXXVIIIdik orsz. ülés egyedül a' m. fő Rknél jan. 27. d. e. 11 1/2. A' katonai élelmezés és szállásolás, továbbá az orsz. választmányok jövődöbeli öszealakítása és szerkesztése, végre az eszék-vukovári vasut tervezete iránti üzenetei 's illetőleg észrevételei a' Rknek a' még gyűlés kezdete előtt megérkezett alsó táblai küldöttség által meghozatván, a' fő tábla tagjai közül egy gr. előre bocsátván azon bizodalmat, mellyel az egész tábla nádor ő fens. magas személye iránt viseltetik 's említvén, mikép e' bizodalomnál fogva ő fenségenek, mintelnöknek irányában jelenleg a' tábla minden tagjainak jogait biztosítva érzi; mivel azonban az ülések tartásának mostan történt hat héti elhalasztásából jövődöre a' felső tábla jogaira nézve káros következtetések vonathatnának, az illyenmü hosszas elhalasztások ellen óvást tesz. Óvását a' jobb oldali tagok közfelkiáltással magokéva tevék. Mire nádor ő fens. kijelenté, hogy miután a' főrendi ülések elhalasztása tudva levő okoknál fogva a' tábla többségének hallgatag jóváhagyásával történt 's törvénybe nem ütközik; jövődöre sem szolgálhat aggodalom alapjául 's e' tekintetben az előtte szólt gróf előterjesztése fölösleges. Egyébiránt nádor ő fens. mai ülés tárgya a' m. é. oct. 12 kelt k. k. leiratra készült felírásjavaslatát a' Rknek tüzvén ki tárgyalásul, miután az a' hozzá mellékelt üzenettel a' nádori ítélem. által felolvastatott, azon javaslatot terjeszté a' m. fő Rk. elé, miszerint ezen felirat, a' felső tábla érdemleges tárgyalása előtt, a' t. Rknek a' végezt adatnék visza, hogy iránta azazóta megváltozott körülményhez képest intézkedhessenek. Ellenzeni látszott azt egy főispán gr. azt emlegetvén, mikép a' melly joga volt az alsó táblának a' feliratot a' felső tábla tárgyalása alá bocsátani, szintolly kötelessége ezt a' felső táblának tárgyalni. Beszéde végén azonban ellenzését így módosította, miszerint a' feliratot azon esetre volna hajlandó érdemleges tárgyalás előtt a' t. Rknek visszaadni, ha azt ők magok kívánják. Ezen kijelentés ellenében megnyugtatólag szólalt fel egy országzászlós, az elsőki javaslatot úgy értelmezvén, hogy az által senkinek joga és kötelessége rövidséget nem szenved. Miután a' felirat érdemleges tárgyalása esetére a' felső tábla bármi színezű tagjának fenmarad vélemény-szabadsága. Most pedig a' t. Rket szóbeli eljárás útján megkérdendheti: kívánják e' visszavenni felírásjavaslatukat? Köztetszéssel fogadtatott e' nyilatkozat 's nádor ő fens. javaslatát elvön fogadni. Ezután ő fens. kijelentvén, hogy javaslatának elfogadtatását a' m. fő Rk iránti bizalmának tekinti 's annak jövődöre is megfelelő legfőbb törekvése lenend, azon nyilvánítás után, miszerint az alsó táblától átküldött tárgyak épen azon renddel fognak tágyaltatni, mellyel átküldettek, az ülést elosztatá. —

LXXXVIIIIdik orsz. ülés a' m. f. Rknél jan. 29. d. u. 1 óra. Az alsó tábla követség által megküldvén azok névsorát, kiket főhg-nádorné ő fens. újévi üdvözlésére kiküldeni határozott, arra szólítá fel a' m. f. Rket, hogy ezen küldöttséghez ökis keblükéből számos tagot nevezni sziveskedjenek. Szives készséggel fogadtatván a' m. f. Rktől a' t. KK. ezen felszólítása, nádor ő fens. a' küldöttséghez járulandó tagokat kinevezte. Ezután a' jan. 27ki ülés határozatához képest nádor ő fens. a' m. f. Rk közül egy más küldöttséget nevezvén ki a' mult oct. 12kén kelt k. k. leiratra vonatkozó felírásjavaslat visza-vitele iránt, kiadván a' tisztekedési küldöttséghez kinevezett m. fő Rdi tagok névsorát. Mig e' küldöttség a' t. KK-nál megbízatását végzé, ő fens. kijelenté hogy a' legközelebbi ülésben a' turopolyai panasz iránti üzenet és felírási javaslat fog tárgyalatni. Visszajöven azonban a' KK-től a' küldöttség, miután annak szónok a' követség eljárásáról jelentését megtette, nádor ő fens. a' mai ülést elosztatá. —

LEGUJABB Pozsony, jan. 30án. Az or. gyűlésről örövendetes híreket fog venni kegyed, minden részrehajlatlan tudósítótul. A' magyar nyelv ügyében érkezett kir. leirat valahára véget vete a' magyar nemzet százados aggodalmainak, véget ama szomorító szóvirágnak, minélfogvást mondani szerettük, hogy a' magyar nemzet nincs még, de lenni fog. Igen, a' magyar nemzet van már, nyelvének diplomatikai mellósága kir. székre lépet, 's megkoronáztatott, nemzetisége elismertetett ennek terjesztésére 's gyámolítására a' törvényhozás minden vészei kezét fogtak. Örvendek hogy a' mai tanácskozásban jelen voltam. Láttá volna kegyed a' nemzetiség nagy ügyének veterán bajnokit, mikép tanácskozáván örültekés sugárzó arccal mikép emlékeztek vissza leviselt bajjaira, 's a' sziv repesett volna ke-

gyedben. Ezek azok, kiket a' haza ismer, kik a' nemzet-elemek javításában dics - koszorúzva fáradoztak. Én szerettem volna együtt látni azokat is, kik a' kormány-elemek javításában tövískoszorúzva fáradoztak. Hadd láttam volna mind két félnek méltó örömet; mert mind két fél e gy ü t t méltán e l m o n d h a t t a „ez a' mi mű-vünk.“ De e z e k n e m v o l t a k i t t. Nem v o l t a k i t t azok sem, kik egyik, mikép másik teremben magyarul beszélni kezdettek: egyiket közülök sir fedj, vajjon volt é valaki az örömkönyükből egyet emlékének áldozó? — Egyet kell csak elérnünk még, azt, hogy az iskolák nyelve magyar legyen. Ebben is megvan immár a' kezdés, nem is hiszem, hogy illy elövények után más akadály legyen, mint annak megdondolása, hogy any-i magyarul tanításra alkalmatlan oktató van, kiket egyszerre mind, a' tanulm. pénzalap nem csekély terhével nyugpénzbe kellene helyezni. Isten áldja meg e' szegény nyelvtudatlanokat, mert keblükben nem lehet épen vidámító érzet az eféle nézpontokon épülő öntudat. De mit csináljunk velök? Jobb volna inkább e' teherviselésben a' tanulmányi pénzalapot segíteni; mert néhány embernek nyelv-tudatlansága még sem látszik elég oknak lenni arra, hogy a' nemzetiség emancipációjának teljes örömmünnepe miattok halasztassék. A' leirat tárgyalását B. I. kezdte meg, a' kibékülés nagy szózatát hirdető; hévvel szólt, a' hallgatóság fontoló részében viszhangot talált 's viszhangot a' képviselők egész koszorújában. Méltányosság és mérséklet szálla minden szívbé 's a' kibékülés nagy szava e' pontra nézve határozattá lett. A' pártok emberei e' nagy reményü határozatot glosszázták: „három napig tart“, így szólt az egyik; addig tart, így szólt a' másik, mig valamely szabadelmü indítványra tagadó válasz jö. Legmulatságosabb volt az ugynevezett hallgatóság képe. Ez a' meg-lepetés 's gyász között némáskodott, 's felváltva suttogott. Ennek egyedei közt nyilatkozott a' petrificált, alias „elvszeres“ oppositiónak még hátralevő maradványa. És látván és hallván mikép a' kormány ellen ki sem dü-höng, így sohajtottak: „szegény nemzet!“ — „Illyenek a' mi embereink“ — „szemfényvesztés minden a' világon“ — „A' jövődőség e' bakot nem követte volna el.“ Volt köztük suttogás és conferentia; az elnök által csendre szólítottak; jaj neki: emorogtak! Ebben tehát az elvszeres oppositio ideje lejárt; tehát a' gallériák kiestek legkedvesebb szerepeikből; ezentul a' RR. és a' kormány a' kölcsönös egymást elismerés 's kölcsönös méltánylat nézpontjaiból fognak dolgozni: váldás dolgaira. — Vajjon a' korszaki sajtó tett e' váldamit e' szerencsés eredmény létesítésére? kétségtelenül. Az ösvés kormány érdeke a' magyar nemzetiséggel ellentétben csak addig állott, mig hinni lehetett, hogy a' magyar nemzetiség mozgalmában forradalmi vágyak rejlettek. Ellentársunk napfényre hozta e' híres forradalmi Ant-hausnak világerővel ható igényeit, hol ezek csak hamar megbuktak. Most már épen az ellenkezőt lehet hinni, azt, hogy a' magyar nemzetiség teljes kifejlésében birja a' biradalom legbiztosabb garantáját, mellyre nem a' német vám-szövetséghez csatlakozás, hanem egyenesen a' még alakítandó keleti szövetséghez csatlakozás teszi a' tökéletesség koronáját. Feszés figyelemmel várom a' jövőt; mellyben tehát mi is alakulunk. Mert ezek szerint a' vis centrifuga végezte hatá-sát; mi szegény centripeták szinte végeztük kellemetlen pályafutásunkat: mi is most már kellő buzgalommal léphetünk a' cselekvőség mezéjére, mellyen minden csekélységünk mellett számunkra is találkozik ismét valami kellemetlen; de szükséges és a' közre hasznos teendő. — Jablanczy.

Budapesti napló. Nem rég szóba hozatván bizonyos társaságban a' magyar nyelv terjedése, többen találokztak, kik esodálkozásukat fejezéék ki: hogy nemzeti nyelvünk most már országglásra és törvénykezésre, sőt finomabb társalgásra is alkalmas, holott csak mintegy tíz év előtt is mindezekre használhatlannak tartá-ték. Haladásunk e' tekintetben csakugyan érdemel is némi esodálkozást, de egyszersmind méltányos megismerést igényelhet azok részire az országgtól, kiknek e' nagybecsü változást köszönhetni. És kik ezek? Azon emberek, kikre a' tömeg félvállról szokott tekintgetni, kiket a' választottabb osztályuak távol tartanak magoktól, kik az élet több örömeiről lemondani kényszerültek hogy hazánk nyelvbeli 's ezzel szorosán együttjáró általános haladását 's boldogát előkészíthessék 's meg-alapíthassák, azon emberek, kik nemcsak a' nagy tömeg de még több felszeg vagy önhitt miveltésgü által is mintegy gunyosan „tudósaknak“ neveztetnek 's kik közé természetesen a' hírlapírók is soroztatnak. Igen, a' nagyogó hatású szónok számára is öök készíték el a' hatályosan szólhatós ösvényét, mert öök simiták 's bővíték annyira nemzeti nyelvünket, hogy minden eszmét akadózás nélkül fejtezhetni ki vele; 's a' szónok tapsokat nyer, és hatalmában tartja a' közügyek folyamát, 's át-kára vagy halás áldására teheti magát méltóvá nemzet-

nek. És a' tudós, ki ez ösvényét simitá 's készíté, 's erre élte és örömeinek legszebb részét áldozá föl? Ez még eddig semmi hasznát nem láthatá szorgalmas törekvésinek. O polgári jogokra nézve jobbadán alantabb áll még a' falusi jegyzőnél is; sőt mi több, arra is van törvényünk, hogy a' mezőkben kár ne tetessék, arról azonban mindeddig senki nem gondoskodott, hogy az írói tulajdon orzás és idegen haszonhuzás ellen biztosíttassék; burgonyát lopni nem szabad, de az író jogszerű tulajdonából ezeket húzhat akárki is haszonul, kibén a' pénzvágy a' méltányosság szózatát elnyomja, 's a' károsított még csak nem is panaszkodhatik, mert hiszen, a' mi törvény által nem tilalmaztatik, azt nemis tartják bűnnek. Ez már magában is elég keserves állapot ugyan, de még inkább slyosíttatik azon nem érdemlett folytonos gáncoskodás által, melly szerint szünet nélkül hallani vagyunk kénytelenek, hogy a' „tudósak“ nem tesznek eleget kötelességüknek! Pedig alig van a' világirodalomban illy kis időközben olly roppant sikerü haladásra példa, minövel épen nemzeti irodalmunk dicsékehetik. Mi csak meg akartuk e' helyen röviden pendíteni e' fontos tárgyat, 's ohajtjuk, bár viszhangra és részletesb taglalásra találtatnának igénytelen szavaink méltóknak, mert irodalmi munkásság és írónk buzgó törekvése nélkül valóban legjelesb szónokink is gyakran föl-akadnának, vagy épen latin nyelven kényszerülnének nyilatkozni. — Irodalmi újdonságok: 1) Galletti földleírásának 5dik füzete; ára 40 kr.; 2) Nemzeti könyvtár 3dik füzete, mellyben Csokonai munkái folytatattak, ára 40 kr.; 3) Külföldi Regénytár 22d. kötet, melly a' „Sziget rózsája“ folytatását, 's „Robin Hood“ elejét foglalja magában; ez utóbbi regényt, mellynek szerzője James, Scott Walter legjobb regényei mellé hely-zik az angolok; ára 40 kr.; mind a' 3 Hartleben könyv-árusnál; 4) Utazás Olaszországban, Császár Ferencztől, 2 kötetben, ára 3 pengő for., Emich Gusztávnál. Hölgyeink bizonyosan legkellemesb olvasványiak közé fogják ezen munkát sorozni. 5) Megye-alkotvány; előadva ifju Palugyay Imrétől, sok történetirattal felvilágosítva. Az egész munka 4 kötetre terjedend. — A' Tudománytár 1843d. dec. füzete szerint 1842ben 295 magyar munka jelent meg, 's köztük ifjus. irat 13, szépirodalmi 33; a' Regélő szerint 1843. évben 178 magyar könyv jelent meg hazánkban, 's ezek közt 37 ifjusági és 34 szépirodalmi munka, mi azt tanusítja, hogy az ifjuság művelésire nagy gondot kezdnek fordítani, 's hogy hölgyeink buzgó kezdenek olvasni, minek rendkívül örvendhetni, mert épen e' két ut az leginkább, mellyen a' valódi életbe verheti gyökereit nemzetiségünk. — A' „Kör“ némelly részvényesei holnap táncvigalmat adnak, mellytől a' dologha avatottak sok szépet reménylenek. — Mult héten esti hetedfél órakor egy urat, ki nevével a' nagyhidutca végén sétált, két zsidó suhancz megtámadott, de szerencsére siker nélkül, mert a' sétáló bátorsága visszariasztotta őket. Ez már mégis nagy vakmerőség. — A' Kisfaludy-Társaság tegnapelötti nyilvános örömmünnepe-ről hivatalos jelentés szöland. — Játékszíni krónika: nemzeti színpadunkon jan. 26kán adaték, Korona és vérpad“ dráma 5 felv.; 27kén bérszünettel, Erkel karnagy javára először „Hunyady László“ dalj. 4 felv., Egressy-Benjaminótól, zenéje a' jutalmaztatottól; 28kán ugyanaz bérszünettel ismételtetett; hallgatók kisebb számmal, mint első ízben; e' dalj. sok jelességgel bir, de alkalmasint a' többség itéletét fejezzük ki, mondván, hogy „Bátori Máriát“ csak annyiban éri el vagy haladja meg, hogy ez is olly mellkinzó magas hangfokra van szerkesztve, mint amaz 's hogy noha eléggé nem dicsérhető szorgalmat fordított rá az érdemes zeneköltő, azért minden magyar nemzetiségre törekvő typusza 's tohorzós (verbungos) ritornellei színezetei mellett, még sinec benne genius- ihlette, sziv és lélekül fakadó melodia, nincs benne azon megható ernyedetlen tulajdonu beesmi p. o. Normát mint opera seriát elvirulhatlanná teszi. E' színmü szövegébül milly dicsőt alkothatt volna 's alkothatna egy Mozart v. Bellini-szellem! mindezt azonban nem a' szorgalmas hangszerző érdeme csonkítására, hanem csak ohajtásul érintjük. Első előadás után ezüst serleggel tisztelék meg a' zenekar tagjai a' derék zeneszerzőt, 's költemény osztatott ki a' színházban maradt nézők között. 29kén „Paul Jones“ dráma 5 felv.; 30án „Parlagi Janesi“ vigj. 4 felv.; 31kén „Norma“ dalj. 2 felv.; Schodelnének a' főszerepben ritka remekítésével, bár dálnok-társirul is ezt mondhatnók! Febr. 1sején, Orsz.-gyűlési szállás“ vigj. 4 felv. Jövő kedden február 6kán a' Kisfaludy-Társaság pénzalapja szaporítására, Bartay igazgató ur szivességébül, adatni fog Kisfaludy Károlytól egy komoly 's egy vig színmü, énekek és szavalatokkal szinte az elhunyt költő műveiből; az egészet Kisfaludy Károly emléke fejezendő be görög tüzze világitva. Reményljük, hogy a' budapesti közönség szívesen mozdítandja elő a' derék igazgató szép áldozatát, mellyet minden évben megújítani ígért elhunyt költők születés, napján, kinek színpad körül kivitt érdemeit ek-kép törekszik még halála után is méltanylani, mi buzditásul szolgálhat élő szinköltőinknek csüggedetlen haladásra e' szép pályán.

Bukkari. A' horvát Nar. Nov. után minap közölték hivatalosan akkép igazittatnak, miszerint a' mult évi dec. 19én tartatott kapitányi tanácsban többi közt ns Zágrábmege azon megkereső levele is olvastatott, melly által e' kapitányságot arra szólítja fel, hogy a' jövő tartománygyűlésben a' horvát helytartótanács fel-állíttatása iránt tett indítványt részéről is pártolja, 's ezt a' tanács olly nyilatkozat mellett vette tudomásul, miszerint a' jövő tartománygyűlésre küldendő követeit

ez iránt czélszerű utasítással látandja el. Továbbá, hogy ugyancsak a dec. 19én, de nem a kapitány, hanem az alkaptány elnöklete alatt tartott ülésben sem e' tengerpart nevének megváltoztatása szóba nem hozott, sem a' mostani politikai kormánytól, mely a' fumei kir. kormányának megválás nem indítványoztatott. Ezek szerint csak a' magyar nyelv iránti törvény volt a' felírás tárgya s még is milly kaján s eltorzító feneket kerített neki a' Narodne Novine!

Hontmegyei közgyűlés. Dec. 18kán tartott közgyűlésünkben, mely csend környezé az összeült Rket a' követi tudósítások egy részének olvastakor, de megszólamlott szív, és ész, midőn a' jun. 20ki határozat eltörlése, s az attali tetleges ellálás megyének Rdei tudtára esett, s annál érzésdúsabban szolt a' szív, annál alaposabban a' hideg ész, minél jobban meggyőződék arról, hogy ugyanazon remények, melyek a' határozat-fentartási s fentarthatási joghoz csatoltatvák, hiúsultak, ezért követeinknek utasításul adatott hogy ha a' ker. tábla dec. 2ki feliratára kedvező leirat nem érkezik, megyénk Rdei készek az országgyűlés eloslására; (továbbá utasításba ment 1) az országos választmányok kiküldetésének ellenzése azon kijelentésünkkel, mikép mi annak díjaztatásában részt nem veendünk; 2) Az orsz. gyűlésnek évenként Pesten tartatása úgy, hogy annak folyama alatt is mindennemű per a' kir. tábla egy része által itéltessek; 3) hogy valamint a' városok 16 voksa csak egyszeresen számíttassék, úgy ezeket két két követtel tartozzanak képviselni (ez azért, nehogy akkor, midőn a' megyék szavazatai ellenmondások által nullificálhatók, a' városoké még csak a' nullificálhatóság árnyékátul is távol essenek, mi ellenkező esetben megtörténhetnék); 4) hogy a' polgári s egyedi szabadságot magokban foglaló eskütszék megbuktával követeink a' bünt. törvénykönyv létesülését ellenezzék. 5) L. Schaumburg hg honfiusítási kérelme pártoltatik, továbbá valamint gyűlésünk alkalmakor előfordult megyei levelezések közül Csanádnak: a' városok irányában is használandó barátságos és atyafiságos czimezésre felszólító, Krassónak: a' bányászi sérelmet tárgyazó, és Biharnak az erdélyeli unióra felszólító levelei pártoltattak, úgy Pozsegának szinte czimezéseket tárgyazó, de latin, és Arad város beczi-

keztetését kérő levelei nem pártoltattak; ellenkezőleg Temesvár városnak a' keblében tartott természetvizsgáló társulat üléseinek megünneplésére vert s nekünk is barátilag megküldött magyar s többi közt „gazdagitva boldogit“ köriratu emlékpénze szives köszönettel fogadtatott; végre a' Duna balparti vasut igazgatósága kérelme következtében a' neki európaiilag szerzendő hitel végett, országos felügyelés alatt az 5 peti biztosítás megajánlatni rendeltetett, és jövő közgyűléseink febr. 12kén törvényszékünk pedig ugyanazon hó 26án veendi kezdetét. Horvát Miklós.

Spanyolország.

(Ellenmondások az új hatósági törvény ügyében.) Eleinte hire járt, hogy az új hatósági törvény mindenütt kedvező fogadtatásra talált a' tartományokban, most mindazáltal kiviláglik, hogy a' kormánylapok hiában vigasztalják egymást s a' miniszterséget e' hírekkel, mert egyik városból másik után érkeznek ovások a' kérdéses törvény ellen. A' baszk tartományokban is ellenszegülési szellem kezd e' tekintetben mutatkozni, és számos városi helyhatóság nem is érte be a' pusztá ellenmondással, hanem hivatalköréből rögtön kilépett. San Sebastian tanácsa is követé e' példát. Az oresei tartományi biztosság el sem akar a' királyné leiratát fogadni, s igen erős kifejezésben kérte őt annak visszavételére. E' szerint úgy látszik, hogy ismét új zavarok várokoznak Spanyolországra. — Olozaga folyvást Lissabonban tartózkodik.

Anglia.

(A' kormány vádpontjai O'Connell ellen. Lajos Fülöp Londonba váratik.) A' kormány vádja O'Connell s társai ellen 11 pontban foglaltatik, jelesül: 1 és 2) a' vádlottak (O'Connell Dániel és John, Steele, Ray, Duffy, Gray, Barrett és Tierney) más ismételten egyebekkel törvénytelenül és roszakaratulag összeesküttek ő fels. kormánya s törvénykezési rendszere ellen; 3) zendítő és törvénytelen gyűléseket tartottak; 4) elégtelenséget okoztak a' hadseregben; 5) ő fels. kormányát gyűlölet s megvetés tárgyává iparkodtak tenni; 6) ámtás által változtatni akarák a' kormány-rendszert; 7) a' törvénykezési egység fölbontásán dolgoztak; 8, 9, 10) a'

törvényszékeket gyanusíták és sértegeték; 11) nyomtatványokat juttattak forgásba, melyek alkotvány-változtatásra czélzottak. E' vádpontok fölolvastása után a' korona főügyvéde hosszú beszédet tartott az esküttekhez, melyben történeti vázlatát adá elő a' repeal-izgatás minden szakaszainak. E' beszédet a' terhelő tanuk kihallgatása követé, mely több napig fog még tartani. — Burdett Ferencz, a' híres kétszínű parlamenti tag meghalt. — A' londoni kir. palotában nagy előkészületek tetetnek Lajos Fülöp elfogadtatására, ki tavaszkor vizsonzani készül Viktória királyné látogatását. —

Francozország.

(Követkamrai ülések. Mérgezés.) A' követkamrában folyvást a' válaszfölrirat vitatják, s legközelebb Thiers törekvék a' miniszterség érdemeit csonkítani, mit az ellenzék nagy tetszéssel, a' kormánypart pedig zúgással fogadott. — Bizonyos Lacoste Henrik, ki mintegy 100 ezer franknyi vagyonnal bírt, 60ik évében 18 éves unokahugát vevé nőül, s rövid idő múlva meghalt. Halála után egy közel lakó gyógyszerész rögtön meggazdagulván, a' hatóság gyanakodni kezdé, a' holttestet kiátsátá, s rajta mérgezés jelei vétettek észre. A' fiatal özvegy azonban pénzével együtt Spanyolországba szökött. —

Portugália.

(Miniszteri népszerűtlenség.) A' Diarióban jan. 2kán megjelent királyi rendelet a' külügyek miniszterét Costa Cabralt statuskancellarrá, az ország főméltóságára emelé. Az ellenzék lapok sorra fakadoznak ki azon kegyelem ellen, melyben ezen miniszter a' királynénál áll. Szerintük ezen ember a' saját számára békót kövacsol, a' független municipalitásokra, melyek a' királynét miniszterei elbocsátására alkotmányos joguk szerint kérik, önkényes büntetéseket ró s most a' királynén s királyon uralkodik. A' mostani miniszterség népszerűtlensége folyvást növekszik; Setubal város új kérelmet intéze a' királynéhoz miniszterei elbocsátatása végett s a' cortes tegnap történt megnyitattásakor meg sem éljenzetett a' királyné, mit csak Costa Cabral gyűlöltéséből magyarázhatni.

ÉRTESÍTŐ.

Árscökkenési hirdetés.
A nm. m. kir. udv. kincstár részéről ezenel közhírré tételük: hogy a' szolnoki hidépítésre szükséges építési cserfa szállítása Szolnokon f. é. febr. 12kén tartandó árscökkenés alkalmával azon vállalkozónak fog átengedtetni, ki az alantabb mérték szerint kijelelt építési-fát egészen ép és minden hibától ment törzsökökben a' legjutányosb áron egész az építéshelyig Szolnokra szállítani ajánlkozik.
Ezen okból mindazon faürsök és szállítvány-vállalkozók, kik az említett építési-fa kezelését föl vállalni hajlandók s egyszerűs mind az 5 pretes bána pénzt 520 pforinban árscökkenés előtt letenni képesek, mely a' vállalkozónak a' leteendő kétszeres biztosítéki összegbe fog beszámíttatni, mely biztosíték azonban a' kötelezvénynek felsőbb helyről elkövetkezendő helyeslése után kamatozható statuspapírok, vagy házakra, földekre s at. szőlő, s törvényes alakba öltött bejegyzési oklevelek beadása által megváltható leszen, a' fennmegnevezett f. é. febr. 12. napján, Szolnokon, a' kir. sóhivatali épületbe megjelenni kéretnek.
A szállítandó építési-fa következő darabokból áll:
1) 13/16 hüvelykes, durván, azonban négy-szögűen megfaragott, vagy kereken kisebb átmérőjében 17 hüvelyknyi erős tölglyfa.
2) törzsök mindenik 5 öl hosszú.
90 " " " 4 öl hosszú.
2) 13/16 hüvelykes durván faragott négy-szögű, vagy kisebb átmérőjében 15 hüvelyket érő tölglyfa.
45 törzsök mindenik 10° 3' hosszú.
162 " " " 10° 0' " "
27 " " " 6° 3' " "
45 " " " 7° 4' " "
27 " " " 6° 5' " "
9 " " " 5° 0' " "
4 " " " 5° 0' " "
27 " " " 4° 2' " "
84 " " " 4° 0' " "
3) 7/8 hüvelyknyi durván faragott négy-szögű, vagy kisebb átmérőjében 9 hüvelyknyi tölglyfából:

360 törzsök mindenik 7° 4' hosszú.
95 " " " 6° 0' " "
16 " " " 5° 0' " "
Határidőnek, melyre a' fen-kített fa helyre szállítandó leszen, a' következő 1845 év május utolsó napja olly föltétel alatt határozatlik, hogy azon esetben, ha az illető vállalkozók még ez idei tél folytában levágyva volt, s a' fen kijelölt mértékű s mineműségű fákkal a' megkívántató mennyiségű ellátva volnának, azok a' bekövetkező tavaszi és nyári hónapokban azonnal helyre szállíthatnának.
Ugyanazon nap két kötélt-hidas elrendezése a' Tiszán bocsátatik árscökkenés alá, mely 2 nagy kompnak, az illető tartalék-köteleknek megszerzését, a' partoknak levágását és alkalmazását illetendi, — mely válla a' a' legjutányosb föltételek mellett ajánlkozonak átengedtetik: az e' mellett leteendő 5 pretes bálnapénz 100 f. és a' biztosíték 200 pfora határozatlik.
A kötelezvényi feltételek, valamint a' kiáltási ár, és a' kötéltév rajza a' kir. építő fő igazgatóságnál Budán, és a' kir. sóhivatalnál Szolnokon naponként megtekintethetők.
Azon esetben, ha a' végigéretli ár a' kikiáltási árt meg nem haladja, további ajánlatok el nem fogadtathatnak. 2—3
Báró Podmaniczky Andor ur és neje esődtömegéhez tartozó e' következendő birtokok:
1) Ns Pestmegyében fekvő Aszód mezőváros fele, hozzá tartozó urbéri és majorsági telkekkel;
2) Kis Kartal és azzal egyesített Mindszenti pusztabeli birtok 900 hold;
3) Kiskun-Halással napkeletre határos Harkai pusztának felső része összesen 1196 hold,
4) Ns Fejér megyében keblezett Szentiványi pusztá 900 hold.
5) Ns Nógrádmegyében fekvő Krakói pusztá 1200 hold.
6) Ns Heves megyében keblezett Recki és Derecskei részz jóságok, 800 hold kiterjedésű erdei legelővel.
A' esődtömegre ügyelő választmány határozata következtében folyó évi Sz-

György naptól számítandó két évre haszonbérbe levén adandók, a' kiknek ezen haszonbérletre kedvök volna ne terheltessenek e' részbeni elhatározott szándékjokat vagy személyesen vagy bérmentes leveleik által Pestmegyei főjegyző Nagy Istvánnal mint tömeggondnokkal, kitül a' feltételek böhöbben megérthetők, folyó évi márt. 9kéig tudatni. Kelt Pesten január 23dikán 1844. 3—3

Hirdetés.

A' nmlgu m. kir. udv. kincstár részéről közhírré tételük: hogy folyó 1844/45 iskolai évre három, ugyanazon királyi kincstár bemutatásához tartozó évenként nyolczvan pfo forintból álló iskolai segedelemdíjak ürültek meg, melyeknek megnyerhetése végett következő feltételek tüzetnek ki:
1) Ezen segedelemdíjak csak valóságos magyar királyi udvari kincstári szolgálathoz tartozó, vagy jelenleg levő sóházi, harninczadi, gazdasági, bányászati, vagy postatisztek fiait, vagy árvaif részökre vannak rendelve.
2) Ezeket csak olly ifjak nyerhetik meg, kik a' nemzeti iskolákból már kiléptek s a' mult 1842/43 iskolai évben jó erkölcsi viseletük mellett a' tanulmányokban jeles előmenetelt tetek, azaz eminentiát nyertek.
3) Elkérülhetlenül szükséges, hogy az esedezők ebbeli folyamodásukat legfölebb folyó évi mártius 6ik napjáig a' nmlgu magyar királyi udvari kincstári iktató-hivatalnak mutassák be, s azokhoz az illető ifjakat érdeklő eredeti iskolai bizonyítványokat csatolják.
4) Végtere az is kívántatik: hogy a' könyörgő-levelekben az illető szülek tulajdon szövegét idejét, és gyermekeiknek számát, hitelen bizonyítsák be, mely utóbbi hiteles bebizonyítás az árvaakra nézve is gyámtyaiktól megkívántatik. Igy
5) magában értődik: hogy ezen segedelemdíjakra e' nem valóságos királyi kincstári tiszték fiait valamint azok

is, kik csak a' nemzeti iskolába járnak vagy nem jeles előmenetelűek, nemkülönben azok is, kiknek esedező-leveleik a' kizárólag határnapnak elmúltával, v. pedig a' kívánt eredeti iskolai bizonyítványok nélkül nyujtatnak be, számot nem tarthatnak.
A' szigeti kamrai alapítványt illetőleg 85 váltó forintból álló iskolai segedelemdíj szinte megürült, melyre az illető folyamodványok a' mármárosi kir. kamrai igazgatóságól benyujtandók leszenek. Budán januárius 10dikén 1844. 2—3

Árverés.

Szabad kir. Székesfehérvár városa részéről közhírré tételük, hogy a' város által eddig serházának használt épület, a' hozzátartozó mellék épületekkel együtt, nyilvános árverés után 1844. évi jan. 23kán délelőtti 9 órakor a' város tanács-teremében örök áron el fog adatni. A' részletes feltételek a' városi számvé hivatalban megláthatók. Kelt Székesfehérváron, jan. 5. 1844. A' jegyzőhivatal által. 3—3
Kőbányai bor Havastól.
Többféle kérdések s kíváncsok tekintetéből azon intézkedés tételük: miszerint az ismételtes Havas-fele kőbányai bort a' tulajdonos házában, Sebestyén-piaczon 294. sz. a' bepecsételt üvegben kaphatni a' következő áron:
kis üveg, vagyis egy meszely 8 kr. e. p. nagyobb palaezok, egy iteze 16 kr. — savanyuviz palaezok, két iteze 28 kr. —
Kiüresített, jókarbani üvegek visszaváltatnak, két kicsiny, vagy egy nagyobb 3 kr. — Savanyuviz - palaezok pedig, ha a' ezim még rajta van, 4 kr. e. p.
Ki ugyan efféle borból aközámra venni, vagy szállítványt megrendelni kíván, a' tulajdonossal bérmentes levélben vagy más uton értekezni sziveskedjék.
Ugyan efféle borral a' nemzeti-casino vendéglője Mihalik ur bepecsételt üvegekben ellátatott, ki becses vendégeinek kis palaezokot 8, nagyot 16 kr. ban, és nem feljebb számítandó. 3—4